

1. Ε-ΠΙ-ΤΕ-ΛΟΥΣ

Μέσο: . . . . . ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡ_ΤΕΧΝΕΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 30/06/2019 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 30/06/2019

Σελίδα: 10

Innews AE - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ**

Ε-πι-τέ-λους!

ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ

Αινειάδα

Προλεγόμενα, μετάφραση, σχόλια:
Θεόδωρος Παπαγγελής,
εκδ. ΜΙΕΤ, σελ. 490

«**Ε**ίμαι ο Αινείας, κι είμαι ευσεβής. Τους εφεστίους έσωσα θεούς μου/ απ' τους εχθρούς. Στα πλοία μας κι αυτοί. Η φήμη μου στα πέρατα του κόσμου». Με αυτά τα λόγια ένας αρχαίος αλλά και πολύ μοντέρνος ήρωας, ο Αινείας, ο πρόσφυγας της Τροίας και μυθικός γενάρχης της κραταιάς Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, αυτοσυστήνεται στο πρώτο βιβλίο της «Αινειάδας». Η γνωριμία μας μαζί του καθυστέρησε αιώνες ολόκληρους, ίσως όμως είναι καιρός για μεγάλες επιταχύνσεις. Τυχάνει, βλέπετε, καμιά φορά να διαπιστώνουμε μιαν ελληνική «ιδιαιτερότητα» με τόσο αρνητικό πρόσημο, που κι εμείς οι ίδιοι δεν το πιστεύουμε καλά καλά. Ευτυχώς που ένα μαχητικό μέρος του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού αντιστέκεται αποτελεσματικά σε ό,τι συχνά μοιάζει σισύφειο πεπρωμένο. Για πρώτη, στην ουσία, φορά έχουμε μεταφρασμένο στη γλώσσα μας το ιδρυτικό έπος της Δύσης, την «Αινειάδα» του Βιργιλίου από τον έγκριτο λατινιστή και ακαδημαϊκό Θεόδωρο Παπαγγελή.

Η επαφή μας, μέσω της μετάφρασης, με το σπουδαίο κείμενο είναι σημαντική. Εξίσου, όμως, σημαντικά, δεδομένης ιδίως της ανατριχιαστικής διαχρονικής μας άγνοιας, είναι τα χορταστικά προλεγόμενα, που καταλαμβάνουν περισσότερες από 120 σελίδες της έκδοσης. Με ανάλαφρο, αγγλοσαξονικά παιγνιώδες ύφος, ο Παπαγγελής καταθέτει εδώ όχι μόνον ένα απαραίτητο για την προσέγγιση του έργου υλικό αλλά και έναν υποδειγματικό τρόπο αντιμετώπισης του κοινού αναγνώστη, για χάρη του οποίου, ολόφανερα, μοχθεί.

Συστήνει το έπος και τον ποιητή με τρόπο γοητευτικό, λαμβάνοντας υπόψη τη διαρκή επίδρασή του αλλά και τις σύγχρονες, ανά τον κόσμο, μάλιστα, «προσλήψεις». Με βάση αυτά, η προσοχή μας θα συγκεντρωθεί, διαβάζοντας, σε τρεις «άξονες»: στην ιστορική τελεολογία, που θέλει την «Αινειάδα» «επωαστήριο και εκκολαπτήριο» της ρωμαϊκής ιστορίας· στο αίσθημα

του τραγικού που μεταδίδεται από «τους δαιδάλους του υπαρξιακού προβληματισμού, της αμφιβολίας και των ηθικών διλημάτων»· στο οικείο στον χριστιανικό πολιτισμό μοντέλο του «έναν για όλους». Στοιχηματίζω ότι πολλοί αναγνώστες, όπως κι εγώ, θα αναγνωρίσουν στο πρόσωπο του Αινεία τον εμβληματικό Αμερικανό στρατιώτη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όπως μας τον έχει δώσει κατ'επανάληψιν ο κινηματογράφος, για να μην πω ότι το αινειαδικό μοντέλο είναι διακριτό σε όλο το φάσμα της σύγχρονης αμερικάνικης ηρωικής κουλτούρας,

από τα γουέστερν μέχρι τα μάρβελ. Όπως όλοι αυτοί οι ευσεβείς ήρωες, ο Αινείας υπακούει στο πεπρωμένο, αρνείται τον θερμό ανατολίτικο έρωτα καταδικάζοντας σε θάνατο τη Διδώ (έχει χάσει, στην Τροία, τη σύζυγο Κρέουσα, που τον ακολουθεί μεν, είναι όμως ήδη μοιραία διαχωρισμένη από τη σφικτοδεμένη ιερή τριάδα πατέρα - γιου - εγγονού), υποτάσ-

σοντας τον γάμο στην ιστορική τελεολογία, στον αγαθό υπέρτατο σκοπό. Εδώ όμως οι «Αμερικανοί φιλολογικοί αναγνώστες της λεγόμενης Σχολής του Χάρβαρντ», μας πληροφορεί ο Παπαγγελής, διαπιστώνουν μια «δεύτερη φωνή της "Αινειάδας"». Πλάι στη «δημόσια φωνή θριάμβου» υπάρχει «μια ιδιωτική/προσωπική φωνή θλίψης και μελαγχολικού στοχασμού». Πώς θα μπορούσε να είναι, σκέφτομαι, διαφορετική η μοίρα ενός άνδρα-γιου της εξαιρετικής Αφροδίτης που, στο πρώτο βιβλίο, απευθύνεται στην απρόσιτη μάνα του με αυτά τα λόγια: «Κι εσύ μαζί μου άκαρδη! Γιατί με κιβδηλα απεικάσματα το γιο σου/ συχνά πυκνά πειράζεις; και γιατί ένα άγγιγμα κεριών κι αυτό τ'αρνιέσαι,/ ν' ακούσω τη φωνή σου αληθινή, αληθινά κι εγώ να σου μιλήσω;» Καμμένη Αινεία...

Ο Παπαγγελής κάνει τολμηρές μεταφραστικές επιλογές: διαλέγει την αυστηρότητα ενός πολύ μακριού ιαμβικού στίχου 21 συλλαβών και χρησιμοποιεί γλώσσα-κολάζ πολλών και διαφορετικών τόνων και προελεύσεων. Παράγει εντυπωσιακό αποτέλεσμα, υπηρετώντας ίσως περισσότερο μια θεαματική αφήγηση εις βάρος της λιτής ποίησης. Πάντως, ο δρόμος άνοιξε πανηγυρικά, μαζί κι η όρεξή μας.

